

Lukomskiy A.O. Features of realization of custom control a gold horde on territory of Kievan Rus

In a report is probe the features of realization of custom control by Gold Horde on territory of Kievan Rus. Conclusions and recommendations are offered.

Keywords: *custom control, Gold Horde, Kievan Rus, realization of custom control, equipping with modern amenities of tax policy.*

Миронюк Т. О.,

студ. гр. БП-1-15,

*Наук. керівник: Телестакова А.А., к. ю. н., доцент
кафедри приватного та публічного права
факультету підприємництва та права
Київського національного університету
технологій та дизайну, м. Київ, Україна*

**СПОСОБИ ЗАХИСТУ ПРАВА ВЛАСНОСТІ:
ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ**

В повідомленні досліджено способи захисту права власності. Аналізуються різні позиції і дається авторське розуміння захисту права власності та критерії групування способів захисту на види.

Ключові слова: *захист, право власності, способи захисту, критерії для групування, протиправне позбавлення власності.*

Вступ. Право власності – це одне із основних прав людини. Після природних прав людини воно є першим правом, яке захищається державою. Так, відповідно до ст. 13 Конституції України [1], «державою забезпечується захист прав усіх суб'єктів права власності» та ст.41, «ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності». Нормами Конституції України щодо захисту права власності знайшли своє подальше втілення та практичне застосування у багатьох нормах галузей права – кримінального, адміністративного, земельного, цивільного, фінансового. Однак специфіка цивільно-правового захисту права власності надає можливість застосовувати способи, які забезпечують усунення перешкод у здійсненні права власності та майнового становища власника, чому не можуть у повному обсягу сприяти норми інших галузей права [2, с. 501]. Саме тому питання про захист права власності належать, насамперед, цивільному праву, адже ефективний вибір способів захисту порушеного, опорюваного або невідомого права власності має сприяти підвищенню стабільності, безпеці й надійності становища власника.

Класифікація правових явищ, у тому числі способів захисту права власності, має безперечне наукове значення, оскільки є одним з інструментів наукового пізнання. Класифікація дозволяє «розкласти» систему

цивільно-правових способів захисту на частини(підсистеми) і більш глибоко досліджувати взаємозв'язки як між елементами виділеної частини, так і між усіма підсистемами системи способів захисту права власності.

Для здійснення аналізу класифікацій цивільно-правових способів захисту права власності необхідно з'ясувати визначення цивільно-правового захисту.

Є.О. Харитонов зазначає: поняття «захист права власності» охоплює комплекс правових засобів, що застосовуються судом, уповноваженими на те органами держави або самим власником для забезпечення реалізації та відновлення порушеного права власності [3, с. 208].

Є.О. Суханов визначав захист права власності як сукупність тих цивільно-правових засобів(способів), які застосовуються у зв'язку зі здійсненням правопорушень проти відносин власності [4, с. 208].

Спосіб захисту прав власності втілює ту мету, досягнення якої прагне суб'єкт захисту, розраховуючи на припинення порушення своїх прав або відшкодування збитків, що виникли у зв'язку з порушенням його прав. Засіб захисту власності є знаряддям дії, дою якої суб'єкт захисту приходять для досягнення цієї мети. Тому засобом захисту права власності є позов, скарга або заява.

Ст. 16 ЦК України прямо зазначає, що спосаба захисту цивільних прав і інтересів можуть бути:

1. визнання права;
2. визнання правочину недійсним;
3. припинення дії, яка порушує право;
4. відновлення становища, яке існувало до порушення;
5. зміна правовідношення;
6. відшкодування моральної (немайнової) шкоди
7. та інші.

Способи захисту захисту цивільних прав та інтересів, що встановлені законодавчо, здійснюють уповноважені на це владні органи із захисту права, тобто йдеться вже про форми захисту права.

Перелічені законодавцем форми та способи захисту цивільних прав значною мірою стосуються і захисту права власності.

Важливе місце в реалізації захисту цивільних право відводиться порядку здійснення особою права на захист, під яким необхідно розуміти організаційно-правову форму захисних способів і процедури дій особи, права якої порушено.

Цивільно-правові способи захисту цивільних прав та інтересів, що містяться у ст. 16 ЦК України, являють собою основні(універсальні) способи захисту цивільних прав та інтересів. Критерієм класифікації є сфера дії або застосування того або іншого способу. При цьому способи захисту, що включені до переліку ст. 16 ЦК України, розглядаються як загальні, а способи, передбачені іншими нормами ЦК України і нормами інших законів, – як спеціальні. Проте насправді далеко не всі запропоновані способи захисту мають універсальний характер.

Наприклад, потерпілий може вимагати компенсації моральної шкоди у разі порушення особистих немайнових прав і в передбачених законом випадках – у разі порушення майнових прав (ст. 1166, ст. 1167 ЦК України). Очевидно, що сфера можливої дії цього способу обмежена деякими умовами,

Таким чином, цивільне законодавство не містить чіткої класифікації способів захисту цивільних прав та інтересів, зокрема права власності, однак її розроблено наукою цивільного права.

В юридичній літературі містяться різні погляди на класифікацію способів захисту права власності. Найвідомішим є поділ цивільно-правових способів захисту права власності, що бере своє коріння з часів римського приватного права на:

➤ **речово-правові** (ті, що спрямовані на захист речових прав та не пов'язані із якимись конкретними зобов'язаннями, а спрямовані на відновлення належних особі речових прав, або ж усунення перешкод чи сумнівів у використанні цих прав);

➤ **зобов'язально-правові** (ті, що є певними видами зобов'язань та спрямовані, переважно, не на безпосереднє, а на побічне відновлення речового права, внаслідок виконання певного зобов'язання).

Через це ми більшу уваги приділимо саме **речово-правовим способам** захисту права власності, із них слід виділяти: віндикаційний та негаторний позов.[6, с. 115].

Під **віндикаційним позовом** слід розуміється позадоговірна вимога власника. Що не володіє, до фактичного власника майна про повернення останнього в натурі. Передусім вимагається, щоб власник був позбавлений фактичного панування над своїм майном, яке вибуло з його володіння. Далі необхідно, щоб майно, яке втратив власник, збереглось в натурі і перебувало у фактичному володінні іншої особи.

Витребувати за віндикаційним позовом можливо лише індивідуально-визначене майно, що впливає із суті цього позову, спрямованого на повернення власникові того самого майна, яке вибуло з його володіння. Нарешті, віндикаційний позов носить позадоговірний характер і захищає право власності як абсолютне суб'єктивне право[7, с. 415–416].

Негаторний позов є позов володіючого власника про усунення будь-яких перешкод у здійсненні ним права користування та розпорядження майном, якщо ці порушення не пов'язані з позбавленням володіння (ст. 391 ЦК України). Негаторний позов пред'являється власником за умови, що він має майно у своєму володінні, однак протиправна поведінка інших осіб перешкоджає йому здійснювати права користування або розпорядження ним. Як і віндикаційний, негаторний позов може застосовуватись лише у разі відсутності між позивачем і відповідачем зобов'язальних відносин та подається щодоіндивідуально визначеного майна.

Наприклад, позов власника інших осіб про виселення фізичних осіб з неправомірно зайнятих ними житлових приміщень; позов власника гаража, який розмістив біля воріт його гаража будівельні матеріали [7, с. 310–312].

Зобов'язально-правові способи захисту поділяються на:

- **договірні** (у договірних зобов'язаннях уповноважена особа може захистити своє право власності шляхом примусу боржника виконати обов'язок у натурі; розірвання договору; застосування мір відповідальності, передбачених договором).

Наприклад, повернення сторонам майна, переданого ними на виконання договору, повернення майна, переданого власником в орендне чи інше тимчасове користування [6, с. 32–33].

- **недоговірні** (у недоговірних зобов'язаннях правова доктрина відносить публічні обіцянки винагороди, ведення чужих справ без доручення, запобігання загрози шкоди чужому майну, рятування здоров'я та життя іншої особи, створення небезпеки диттю та здоров'ю фізичних осіб, а також їхньому майну та майну юридичних осіб [6, с. 17].

Наприклад, повернення безпідставно отриманого чи збереженого майна; відшкодування збитків та ін.

Більшість вчених-цивілістів представили своє бачення класифікації способів захисту права власності, узявши за основу, як правило, класичний поділ способів захисту права власності.

Так, Є.О. Суханов поділяє способи захисту залежно від характеру порушень права власності і змісту захисту, що надається. Тут виділяються речово-правові засоби захисту права власності (віндикаційний та негативний позови), а також позов про визнання права власності як особливого способу захисту цивільних прав.

Разом із цим, Є.О. Суханов виділяє в окрему групу інші способи захисту права власності, оскільки вони мають особливий характер і не можуть застосовуватись у перших двох групах. (наприклад, способи захисту права власності померлих та осіб, визнаних безвісно відсутніми або оголошених померлими). Як бачимо, Є.О. Суханов у своїх роботах віддає перевагу об'єднанню в окрему категорію позовів до публічної влади, тобто наявність у таких органів владних повноважень унеможливорює пред'явлення до них традиційних позовів у тих випадках, коли вони діють не як рівноправні учасники майнового обороту [4, с. 209].

О.П. Сергєєв, навпаки, надавав однозначне визначення позову про право власності, де він є позадоговірною вимогою власника майна про констанцію перед третіми особами факту приналежності позивачеві права власності на спірне майно, не сполучене з конкретними вимогами про повернення майна або усунення інших перешкод, не пов'язаних з позбавленням володіння [7, с. 567].

Аналізуючи представлені класифікації, необхідно відзначити, що питання визначення цивільно-правових способів захисту права власності є дискусійним. Більшість авторів будують класифікацію способів захисту права власності з урахуванням традиційного поділу на речово-правові і зобов'язально-правові. Але поряд із цим надають різного тлумачення однаковим способам захисту права власності або виділяють інші групи способів захисту права власності.

Висновок. Таким чином, основний напрям цивільно-правового захисту права власності полягає у застосуванні речово-правових способів, що забезпечують повернення майна з чужого незаконного володіння, усуненні перешкод у здійсненні права власності та застосуванні зобов'язально-правових способів, яким притаманне відновлення майнової сфери потерпілого.

Розглянуті класифікації надають змогу проаналізувати й дослідити, основні способи захисту права власності, їх взаємодії і співвідношення між собою, надаючи змогу зрозуміти особливості певних категорій справ, що дає підставу для подальших наукових досліджень і пошуку більш ефективних механізмів захисту прав власності.

Висвітлення визначених питань має важливе теоретичне значення, але не мен актуальним є застосування цивільно-правових способів захисту права власності, тому наступні тези буде присвячено розгляду процесуальних особливостей цієї категорії справ у суді.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 02.03.2014 № 254к/96-вр [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.
2. Право власності в Україні: навч. Посібник / О. Дзера, Н. Кузнецова, О. Підпригора та ін.; за заг. ред. О. Дзери, Н. Кузнецової. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 816 с.
3. Харитонов Е. Гражданское право Украины: учеб. / Е. Харитонов, Н. Санихметова. – Изд. 2-е. – Х.: Одисей, 2005. – 960 с.
4. Суханов Є. Лекції про право власності / Є. Суханов. – М.: Юридична література, 1991. – 239 с.
5. Цивільний кодекс України від 11.02.2014 №435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws>.
6. Цивільне право: навч. посіб. для підготовки до державного іспиту / За заг. ред. канд. юрид. наук, доц. О. Кухарєва. – Х.: Золота миля, 2013. – Ч. 1. – 400 с.
7. Цивільне та сімейне право України у запитаннях та відповідях / Є. Харитонов, О. Калітенко, В. Зубар та ін. – Х.: Одисей, 2002. – 640 с.

Миронюк Т.О. Способы защиты права собственности: понятие и классификация

В сообщении исследовано способы защиты права собственности. Анализируются разные позиции и дается авторское понимание защиты права собственности и критерии группирования способов защиты на виды.

Ключевые слова: защита, право собственности, способы защиты, критерии, для группирования, противоправное лишение собственности.

Mironyuk T.O. Sposobi to defence of right of ownership: concept and classification

In a report investigational methods of defence of right of ownership. Different positions are analysed and the author understanding of defence of right of ownership and criteria of grouping of methods of securing is given for kinds.

Keywords: defence, right of ownership, methods of defence, criteria, for grouping, protipravne privation of propert.

Пивоварова Ю.С.,
*Студентка групи 51-ПР-Маг
Вінницького національного аграрного
університету, м. Вінниця, Україна*

ПРАВОВІ МЕТОДИ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ

В повідомленні досліджуються правові методи громадського контролю у сфері охорони земель. Проведено аналіз державних та самоврядних органів, що здійснюють контроль за використанням та охороною землі. Пропонуються висновки і рекомендації.

Ключові слова: громадський контроль, охорона земель, державні організації охорони земель, самоврядні організації по охороні земель, контроль за додержанням земельного законодавства.

Вступ. Беззаперечний взаємозв'язок інститутів держави із громадянським суспільством, який із плином часу та розвитком інтеграційних процесів в українському суспільстві унеможливило існування виключно одного. Адже превалювання тільки інституту влади призводить до узурпації й порушення ряду прав людини і громадянина, а конструктивний діалог публічної влади, наділеної повноваженням, із громадянським суспільством суттєво підвищує ефективність здійснення та захисту прав людини і громадянина. Значення громадянського суспільства, його функціонування у правовій державі слугує маркером оцінки демократичності, рівня соціальних цінностей, дотримання принципів верховенства права, рівності, гласності, що закріплені у Конституції України (ст.ст. 3, 8, 13, 14, 15, 147) [1]. Стан громадянського суспільства в Україні, автору важко об'єктивно оцінити, оскільки, на нашу думку, воно характеризується амбівалентністю у поглядах і діях. З одного боку виступають сили, що були підняті подіями Революції гідності 2014 року та феноменом українського волонтерства, а з іншого – радянський патерналізм як рудимент пострадянського повсякдення.

Тема доповіді обрана із вузьким контекстом, виходячи із змісту ст.ст. 13, 14 Конституції України, а також із чинного земельного законодавства. Земля має основоположне значення, а тому охорона такого об'єкта має здійснюватися виключно правовими методами за дотриманням землекористування згідно закону. Відповідно до ст. 1 Земельного Кодексу, земля –